

ביקורת ספרים

// אודי לוינגר

מה שאנחנו

יודעים על כסף, ומה שלא

תג מחיר

שם הספר: אנציקלופדיה של הרעיונות
שם הסופרים: ד"ר דוד גורביץ' וד"ר דן ערב
הוצאה: בבל
מחיר: 129 שקלים
במשפט אחד: ספר חובה בכל בית תרבותי

עידן האינסטנט של ימינו נדרשת מידה לא מבוטלת של תעוזה כדי להוציא לאור פרויקט מורפס בסדר גודל של 1326 עמודים. לכן קצת מפתיע לראות את 'האנציקלופדיה של הרעיונות' שכתבו במשך 13 שנה ד"ר דוד גורביץ' וד"ר דן ערב מהמכללה למנהל.

האנציקלופדיה מורכבת מ-600 מסות קצרות במגוון ערכים הלקוחים מהשיח העכשווי בנושאי מחשבה, תרבות, תקשורת וכלכלה. המיחברים מנתחים מושגים מפתח מאספקטים שונים ומגוונים כגון פילוסופיה, אמנות, ארכיטקטורה, פסיכואנליזה ועוד, ונותנים לקשור בין תחומי הרעת השונים. הטענה המרכזית היא שבעידן שבו זמינות המידע חשובה יותר מאיכות המידע, יש צורך לברר את הידע מהמידע, ולראותו כמשימה פרשנית המחייבת העמקה רבה. לדב"ר יהם הספר הזה הוא "ניסיון חדש להציג אופני קריאה המבוססים על סחף ופעוץ הרדי בין תחומי דעת ובין סוגות נבדלות".

הערך 'כסף' נפתח בציטוטים מדברי הסופרים אוסקר ווילד ומישל דה מונטיין אודות הכסף וערכו. לאחר הצגת שלושת הפונקציות של הכסף: אמצעי חליפין, אמצעי למדידת ערך ואמצעי לאכסון ערך, מפתחים המחברים דיון מקיף בהיבטים הפיילוסופיים והתרבותיים של הכסף, לדוגמה: "הכסף הוא סוכן סמוי של תקשורת סמלית, שנועד לפקח על החליפין ותהליך ההמרה בין תשוקות לסחורות... מנקודת מבט ליב רלית הכסף מסמן אופציה של חירות משום שהוא נותן ביטוי ישיר להעדפות ולבחיית רות הערכיות של האדם". המחברים גם לא נמנעים מלבקר בחריפות את התפיסה הרי ווחת בחברה בנוגע לכסף: "הכסף אינו 'מכל ריק' המאפשר לערכים מסוימים להתממש, הרדיפה אחר הכסף היא ערך ומטרה בפני עצמה. התוצאה עלולה להיות אגרסיבית

לתרבות העכשווית יש נטייה לברוח מקפיטליזם של סחורות לקפיטליזם של רעיונות (ידע, דימויים, מוניטין), והנטייה הזאת מביאה לעלייה במעמדו של הכסף כמקשר פורמלי בין ספרות החיים השונות

מקפיטליזם של סחורות לקפיטליזם של רעיונות

(ידע, דימויים, מוניטין), והנטייה הזאת מביאה לעלייה במעמדו של הכסף כמקשר פורמלי בין ספרות החיים השונות, כך שהכסף בעידן הפוסט-מודרני הפך למסמן הכללי של התשוקה שעברה תהליך של המרה. בהמשך הערך דנים המחברים במושגים נוספים כגון "הכ" לכלה הליבידינלית" שמחליפה את הכלכלה הרציונלית והפונקציונלית של הקפיטליזם הקלאסי, ומובאות גם תיאוריות ביקורתיות של אסכולת פרנקפורט ושל אסכולות אחרות שהציעו דרכי התנגדות למולך הכסף המושל בחינוכו. בשורה התחתונה המחברים טוענים כי על אף עומקן נכשלו התיאוריות ולא הצליחו לשנות את הפרקטיקה של חי היומיום התלויה בכל מגוון פעולותיה, אם נרצה או לא, בכסף.

לסיכום, כל קורא יוכל למצוא עשרות ערכים מחולקים למסות ערוכות היטב. ד"ר דוד גורביץ', שמגיע מתחומי הפילוסופיה, הספרות והתרבות, וד"ר דן ערב שמגיע מתחומי הקולנוע והתקשורת חברו להוצאת כסף בבל והוציאו תחת ידם פרויקט יוצא דופן הן מבחינת היקף הידע המצוי בו והן מבחינת העדכניות התרבותית. ■

ולבוא על חשבונם של מיעוטים שנגישו תם לכסף ולמשאבים שווי כסף מוגבלת". בהמשך הערך נדונה משנתו של הפילוסוף וסוציולוג התרבות שארל פורייה, שהבליט את כוחו של הכסף בעיצוב עולמו של האדם על פי תורה שכונתה "תורת התשוקות". לפי התורה הזאת, תשוקותיו ורצונותיו של האדם תלויות במצבו החומרי. אדם בעל חוש שמיעה מצוין לא יוכל לנצל ולמקסם את כישורו וליהנות מאופרות משובחות אם אין בידו מספיק כסף. לעומת זאת, את אולמות האופרה גורשים אנשים ששמיעתם המוזיקלית קלית בינונית אך הפרוטה מצויה בכיסם. עם זאת, לדעתו של פורייה דווקא יש בכסף ממד חיובי וסימבולי מעבר לקיומו כסחורה: "הכסף הופך למעין פנטזיה פיוטית המגשייה מה את עצמה תוך מסע של תשוקות".

כסף - המולך המושל בחיינו

בהמשך מביאים המחברים את התייחסותם של זרמי החשיבה המודרניים והפוסט-מודרניים לכסף. לדבריהם, לתרבות העכשווית יש נטייה לברוח

למה לא רחלי ריף

מתסכל אותך למה לא עושים שינוי שיקל על החיים שלנו ולא יכביד על אף אחד? יש לך רעיון איך לשפר את איכות חיינו בכל דרך שהיא? למה לא? כתבו למדורנו בדוא"ל calcala.makor1@gmail.com ואנחנו נברר בשבילכם למה זה לא קורה. אולי גם נטייע לזה לקרות. והפעם:

הקשישים והאוטובוס העירוני

נוסעי האוטובוס משתייכים לסוג אוכלוסיה מסוים. בדרך כלל מדובר בילדים או בנערים בדרכם לבית הספר, באנשים בעלי מעמד סוציו-אקונומי נמוך שאין להם רכב, ובאוכלוסייה הקשישה. לקשישים יש מקומות המוקצים להם, כאשר סטיקרים של "מפני שיבה תקום" מתנוססים מעל לארבעת המקומות הראשונים באוטובוס מאחורי הנהג. המקומות האלה שמורים להם כדי שלא יצטרכו ללכת בחוסר יציבות בתוך האוטובוס כדי להגיע למושבים אחרים, בייחוד כשהנהג מתחיל לנסוע לפני שהספיקו להתיישב.

האבסורד הוא שדווקא במקומות האלו יש מדרגה גבוהה באוטובוסים העירוניים, מה שמקשה מאוד את העלייה למקומות הישיבה. לא פעם ראיתי קשיש או קשישה מנסים בכל כוחם להרים את רגלם וגופם כדי לטפס על המדרגה ולהתיישב, ואת הקושי הגדול שהיה כרוך בכך. הרבה פעמים הם העדיפו לצעוד למקומות אחרים באוטובוס, נאחזים בכל מוט אפשרי כדי לא ליפול כשהנהג מתחיל בנסיעה. כדי לעזור לקשישים האלה, הפנינו את השאלה לדובר אגד - למה המדרגה לא נמוכה יותר וקלה יותר לעלייה? למה הכיסאות במושבים שמאחורי המושבים הראשונים לא יכולים להיות מוקצים לקשישים ולנכים? ומה אתם עושים כדי לשפר את בטיחות הנסיעה?

תגובת רון רטנר, דובר אגד:

"האוטובוסים העירוניים שנמצאים בשימוש אגד נבנו על פי כל התקנים המחייבים באירופה, וקיבלו את כל האישורים הנדרשים לעבודה כרכב ציבורי במדינת ישראל. המושבים המוגבהים בקדמת האוטובוס ובחלקו האחורי הם חלק מהמבנה הגיאומטרי של האוטובוס ואי אפשר לשנותם. עם זאת, בעקבות פניות ציבור שהגיעו לאגד, אנו פועלים לשנות את המרכב הפנימי באופן שישפר את נוחות הנוסעים. במסגרת שינויים אלו ביקשנו להתאים את המושבים שמאחורי הנהג לנסוע בדרך ולהתקין מאחורי יד נוספים כדי לספק נוחות ובטיחות מרביים לנסעים".

התשלום יתבצע באמצעות האינטרנט

בזכות הפניות שלכם המדורר יכול לרשום הצלחה. לפני שלושה שבועות שאלנו את משרד התחבורה למה אי אפשר לשלם את האגרה עבור מבחן הנהיגה המעשי דרך האינטרנט. דובר משרד התחבורה ענה שכדי לשלם צריך להגיע אל בנק הדואר ולהציג כרטיס אשראי לצור רך זיהוי הנבחן. שבוע לאחר מכן הבאנו את תגובתה של הקוראת זיהי הבלין-ביטון, מנהלת סוכנות דואר, שכתבה למדורר שהם כלל לא מזהים בדואר את משלמי מי האגרה, וברור שאין צורך להציג כרטיס אשראי. הנה תגובתו החדשה של אבנר עובריה, דובר משרד התחבורה: "משרד התחבורה פועל בימים אלה לאפשר תשלום על מבחן הנהיגה המעשי (סטט) גם באמצעות האינטרנט ומכונות השירות האוטומטיות שיוצבו בקרוב בעשרות מוקדים בכל רחבי הארץ".

עכשיו נותר לחכות ולראות כמה זמן זה ייקח. תודה לזיהי ולכולכם על המעקב ועל הערנות. ■